

Aneta Kłopotcka *

KIERUNKI ZMIAN W PROCESACH OSZCZĘDZANIA GOSPODARSTW DOMOWYCH W JAPONII

1. WSTĘP

Problematyka procesów oszczędzania przez gospodarstwa domowe jest ważnym przedmiotem dyskusji w literaturze światowej. Artykuł stanowi przyczynek do ograniczenia niedostatku polskiego piśmiennictwa w tym zakresie poprzez przyjrzenie się procesom oszczędzania gospodarstw domowych w Japonii.

Ludy azjatyckie uważają oszczędność za cechę kulturową głęboko osadzoną w ich tradycji. Zajmuje ona ważne miejsce pośród cnót przyjmowanych za fundamentalne, razem z pracowitością, umiejętnością odraczania obecnej przyjemności dla przyszłej korzyści, podporządkowaniem dobra jednostki dobru rodziny [Garon 2012: 293–294]. Za naród wyróżniający się oszczędnością i sumiennością uznaje się Japończyków.

Wysoka skłonność Japończyków do oszczędzania przykuwała oczy świata szczególnie w latach 70. minionego wieku. Uznawano ją za ważny element sukcesu gospodarki japońskiej, która po odbudowie ze zniszczeń wojennych rozwijała się w tempie przekraczającym 10% rocznie i dzięki temu w 1967 r. stała się drugą co do wielkości gospodarką na świecie [Statistics Bureau 2012].

Głównym celem artykułu jest przybliżenie zachowań japońskich gospodarstw domowych w zakresie oszczędzania. Cele szczegółowe obejmują prześledzenie zmian stopy oszczędzania japońskich gospodarstw domowych od czasów drugiej wojny światowej do współczesnych, wskazanie determinant zmian w procesach oszczędzania gospodarstw domowych w Japonii, próbę odpowiedzi na pytanie czy obecnie uzasadnione jest przypisywanie Japończykom wysokiej skłonności do oszczędzania.

W artykule przedstawiono wybrane wyniki badań realizowanych w ramach projektu badawczego pt.: *Kierunki zmian w procesach oszczędzania gospodarstw domowych – perspektywa międzynarodowa*. Projekt został sfinansowany

* Dr, Wydział Zarządzania i Finansów, WSiFiZ w Warszawie.

ze środków Narodowego Centrum Nauki przyznanych na podstawie decyzji numer DEC-2011/01/B/HS4/05114.

2. ZMIANY STOPY OSZCZĘDZANIA GOSPODARSTW DOMOWYCH W JAPONII

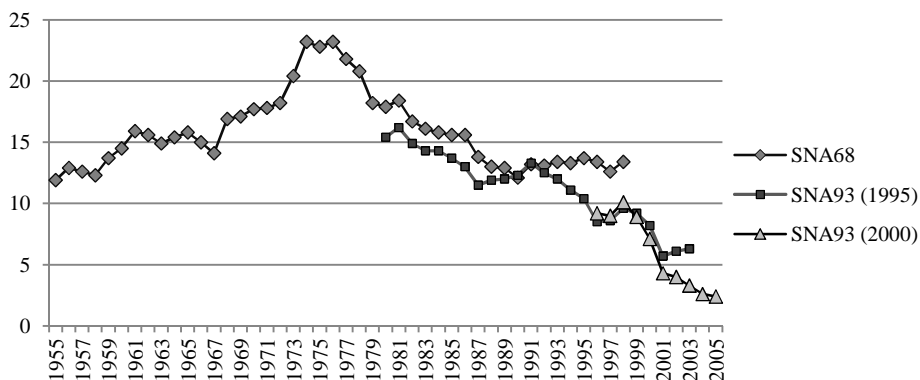
Stopa oszczędzania gospodarstw domowych w Japonii w czasie drugiej wojny światowej (1941–1944) przekraczała 30%, a nawet 40% – trzeba jednak mieć na uwadze, że był to okres bardzo specyficzny, kiedy dostęp do towarów był mocno utrudniony, część produktów była reglamentowana a państwo nakłaniało lub wręcz zmuszało ludność do oszczędzania. We wczesnych latach powojennych (1945–1954) stopa oszczędzania wynosiła średnio 5,4% [Horioka i in. 2007: 303–319]. Następnie od połowy lat 50. do połowy lat 70. wykazywała stały trend wzrostowy, wzrastając z 11,9% w 1955 r. do wyjątkowego poziomu 23,2% w latach 1974 i 1976. W tym okresie była wysoka nie tylko w wartościach bezwzględnych, ale także w stosunku do wartości odnotowywanych w innych krajach rozwiniętych: w połowie lat 70. była najwyższa wśród krajów OECD.

Jednak od 1976 r. obserwujemy długookresowy trend spadkowy stopy oszczędzania gospodarstw domowych w Japonii. Mimo tego, jeszcze w latach 80. stopa oszczędzania japońskich gospodarstw domowych była druga (po Włoszech) wśród krajów OECD. Wynosiła ona odpowiednio 1,79, 1,61 i 1,81 średniej stopy oszczędzania gospodarstw domowych w krajach OECD w latach: 1975, 1980, 1985. W latach 90. stopa była jeszcze dwucyfrowa, jednak w wyniku dalszego utrzymywania się trendu spadkowego w 2005 r. Japonia spadła na 17 miejsce wśród krajów OECD ze stopą oszczędzania gospodarstw domowych w wysokości 2,4%, stanowiącą zaledwie 43% średniej stopy oszczędzania gospodarstw domowych w krajach OECD [Horioka 2008: 37–52; Horioka i in. 2007: 303–319]. Najniższy – zbliżony do zera (0,4%) – poziom stopy oszczędzania japońskich gospodarstw domowych odnotowano w 2008 r. [<http://stats.oecd.org>].

Dane o stopie oszczędzania gospodarstw domowych w Japonii za lata 1955–2005 przedstawiono na rys. 1. Zmiany stopy oszczędzania gospodarstw domowych w Japonii na tle zmian stóp oszczędzania gospodarstw domowych w innych krajach grupy G7 w latach 1996–2010 zostały zaprezentowane na rys. 2¹. Widać na nim wyraźnie, że stopa oszczędzania gospodarstw domowych w Japonii w nowym tysiącleciu jest niska, zarówno w ujęciu bezwzględnym jak i w porównaniu z innymi krajami rozwiniętymi.

¹ Mając na uwadze ograniczone możliwości prezentacyjne rysunków, dla uniknięcia nadmiaru danych utrudniających ich percepcję, ograniczono zakres grafik porównawczych do krajów G7. Osoby zainteresowane szerszą perspektywą porównawczą mogą skorzystać z bogatego materiału statystyki międzynarodowej dostępnego na <http://stats.oecd.org>.

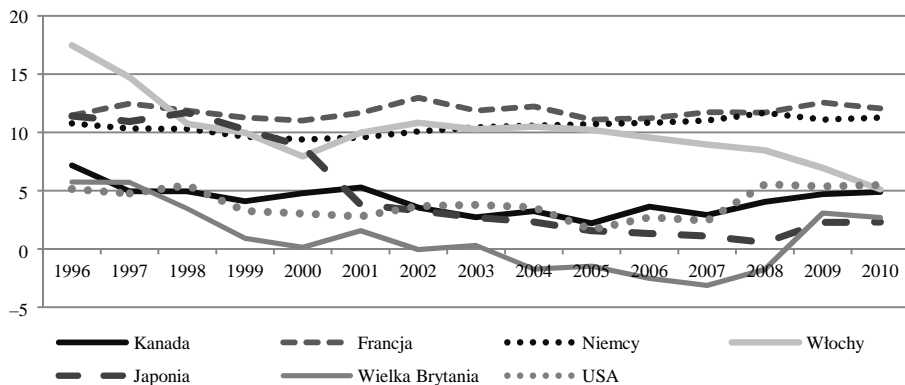
Tak wyraźne zmiany stopy oszczędzania musiały być wynikiem wpływu określonych czynników. Przyjrzyjmy się im w następniej części artykułu.

U w a g a: Ze względu na brak danych oszacowanych dla całego okresu według jednolitej metodologii wykorzystano 1968 United Nations System of National Accounts oraz 1993 United Nations System of National Accounts. Różnice w metodologii nie mają większego wpływu na obserwowane trendy. Szersze informacje na ten temat można znaleźć w: Horioka [2008: 37–52].

Rys. 1. Stopa oszczędzania gospodarstw domowych netto (jako procent dochodów do dyspozycji) w Japonii w latach 1955–2005

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Department of National Accounts, Economic and Social Research Institute, Cabinet Office, Government of Japan (ed.), *Annual Report on National Accounts*, 2006 edition (Tokyo: Mediarando Kabushiki Kaisha, 2006) and the 2004 and 2005 editions of the same [za:] Horioka [2008: 37–52].

Rys. 2. Stopa oszczędzania gospodarstw domowych netto (jako procent dochodów do dyspozycji) w krajach G7 w latach 1996–2010

Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://stats.oecd.org>.

3. STYMULANTY STOPY OSZCZĘDZANIA GOSPODARSTW DOMOWYCH

W literaturze przedmiotu panuje zgodność co do tego, że jedną z istotniejszych, jeśli nie najistotniejszą determinantą zmian stopy oszczędzania gospodarstw domowych w Japonii są zmiany demograficzne [zob. Horioka i in. 2007: 303–319; Horioka i Terada-Hagiwara 2012: 128–137; Garon 2012: 289,359; Horioka 2010: 151–158; Braun i in. 2008: 291–321; Koga 2006: 312–321].

Zgodnie z hipotezą cyklu życia ważnym czynnikiem wpływającym na agregatową stopę oszczędzania jest struktura wiekowa społeczeństwa. Wysokich stóp oszczędzania można spodziewać się, kiedy duża część populacji jest w okresie dojrzałości zawodowej i gromadzi środki w celu zabezpieczenia konsumpcji w okresie emerytalnym. Niższych stóp oszczędzania można oczekiwać, kiedy wzrasta w społeczeństwie udział osób bardzo młodych lub w wieku emerytalnym. Większość autorów przyznaje, że siła wpływu zmian wskaźnika obciążenia demograficznego osobami starszymi jest większa, aniżeli zmian wskaźnika obciążenia demograficznego osobami młodymi [szerzej: Rytelewska i Kłopocka 2010: 65–71].

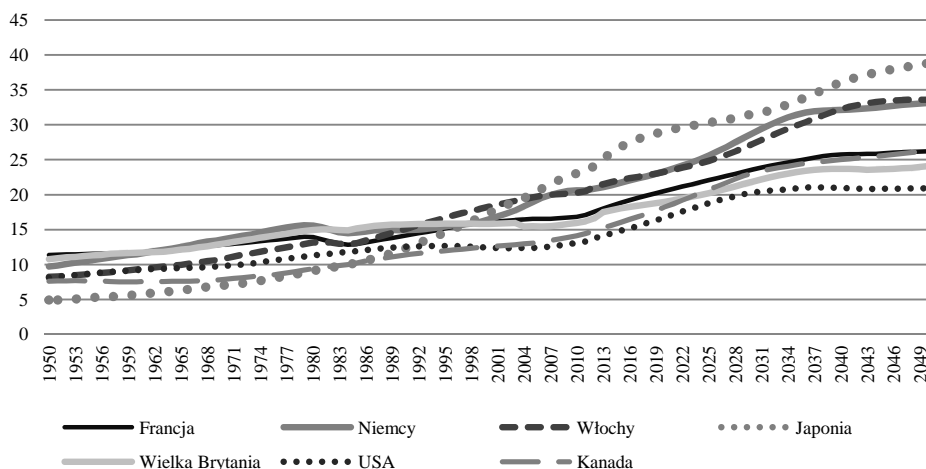
W Japonii w latach 50. i 60. XX w. następowały zmiany struktury demograficznej bardzo korzystne z punktu widzenia zmian stopy oszczędzania, polegające na:

- dynamicznym spadku udziału w społeczeństwie osób w wieku przedprodukcyjnym,
- utrzymywaniu się udziału osób w wieku poprodukcyjnym znacznie poniżej średniej dla krajów OECD przy bardzo umiarkowanym tempie wzrostu tego wskaźnika (rys. 3),
- wynikającym z powyższych tendencji dynamicznym wzroście udziału w populacji osób w wieku aktywności zawodowej do poziomu najwyższego w krajach G7.

W literaturze wskazuje się także inne czynniki, które oddziaływały prooszczędnościowo na japońskie gospodarstwa domowe do połowy lat 70. XX w. Przywołajmy determinanty uznane przez Horiokę [2008: 37–52] za najważniejsze:

- wysokie tempo wzrostu dochodów gospodarstw domowych związane z wysokim tempem wzrostu gospodarczego w Japonii,
- niski poziom zabezpieczenia emerytalnego w ramach publicznego systemu emerytalnego skłaniający do gromadzenia zasobów finansowych z przeznaczeniem na okres starości we własnym zakresie,
- dążenie Japończyków do odbudowy do pożądanego poziomu zasobów majątkowych rzeczowych i finansowych uszczuplonych w wyniku zniszczeń wojennych i powojennej hiperinflacji,
- utrudniony dostęp do kredytu konsumpcyjnego stymulujący oszczędzanie celowe i przecznościowe,
- polityka podatkowa rządu uwzględniająca rozwiązania umożliwiające uniknięcie opodatkowania podatkiem dochodowym dochodów odsetkowych od popularnych depozytów pocztowych, bankowych i obligacji rządowych,

- szerokie zastosowanie w ramach systemu wynagrodzeń pracowniczych elementu jednorazowo wypłacanych rocznych premii,
- aprobatą oszczędności jako element dziedzictwa kulturowego podsycona intensywną kampanią rządową promującą indywidualne oszczędzanie jako patriotyczny obowiązek i wkład w budowę silnej japońskiej gospodarki [szerzej: Garon 2012: 256–276].

U w a g a: Dla Kanady, Japonii, Wielkiej Brytanii, USA od 2013 r. wielkości prognozowane, dla Francji, Niemiec, Włoch od 2012 r. wielkości prognozowane

Rys. 3. Udział w populacji osób w wieku poprodukcyjnym (65 lat i powyżej) w krajach G7 w latach 1950–2050 (%)

Źródło: jak do rys. 2.

Horioka [2008: 37–52] zauważa, że oddziaływanie poszczególnych czynników w kolejnych latach słabło. Dla przykładu wprowadzone w 1973 r. reformy systemu emerytalnego bardzo znacznie poprawiły poziom zabezpieczenia materialnego ludności w wieku poprodukcyjnym. Wraz ze zwiększaniem się udziału w społeczeństwie osób starszych spadał pozytywny wpływ tzw. dywidendy demograficznej. Ograniczane były działania rządu na rzecz promocji oszczędzania, zaniechano zwolnień podatkowych dochodów odsetkowych itd.

4. UWARUNKOWANIA SPADKU STOPY OSZCZĘDZANIA GOSPODARSTW DOMOWYCH W OKRESIE TZW. „STRACONEJ DEKADY” I W NOWYM MILENIUM

Ważnym tłem zmian stopy oszczędzania gospodarstw domowych były uwarunkowania makroekonomiczne. Z uwagi na ograniczone ramy niniejszego

opracowania nie ma możliwości przedstawienia najnowszej historii gospodarczej Japonii². Trzeba jednak wskazać, że dynamiczny wzrost gospodarczy w latach 80. związany był z powstaniem bańki spekulacyjnej na rynku giełdowym oraz nieruchomości. W ciągu 45 miesięcy poprzedzających szczytowe notowania giełdowe z grudnia 1989 r. indeks Nikkei wzrósł trzykrotnie, indeks cen nieruchomości gruntowych w sześciu głównych metropoliach wzrósł z 35,6 w 1985 r. do 103,3 w 1990 r. [szerzej: Maki 2006: 2–21]. Pęknięcie bańki spekulacyjnej i gwałtowne spadki indeksów giełdowych oraz cen nieruchomości³ rozpoczęły okres określany jako „stracona dekada” (*lost decade*), w którym wzrost gospodarczy w Japonii był najniższy spośród głównych krajów uprzemysłowionych i wynosił niespełna 1/3 tego co w latach 80.⁴

Dynamiczny wzrost cen nieruchomości przy niskich stopach procentowych stymulował decyzje gospodarstw domowych o zastosowaniu kredytowania hipotecznego celem sfinansowania zakupu. Późniejszy silny i długotrwały spadek wartości nieruchomości najmocniej dotknął gospodarstwa domowe zadłużone hipotecznie, stawiając wiele z nich w sytuacji ujemnej wartości majątku netto. Uznaje się, że dążenie gospodarstw domowych do zmniejszenia zadłużenia (w tej sytuacji potrzeba pierwszoplanowa) zmusiło gospodarstwa do oszczędzania i było jednym z czynników ograniczających konsumpcję i przyczyniających się do trendów deflacyjnych w latach 90. [Maki 2006: 2–21]. Efekt majątkowy dynamizujący spadek stopy oszczędzania pod koniec lat 80., został zastąpiony odwrotnym efektem majątkowym (*reverse wealth effect*) wpływającym hamująco na wzrost konsumpcji w sytuacji spadku wartości majątku gospodarstw domowych [Horioka 2006: 378–400].

Czynniki mające zasadniczy wpływ na spadek stopy oszczędzania w latach 80., czyli starzenie się społeczeństwa i rozwój systemu zabezpieczenia społecznego [Nakagawa 1999], oddziaływały na stopę oszczędzania także w latach 90. [Braun i in. 2008: 291–321; Koga 2006: 312–321; Sheng i Mu 2012: 121–124]. Jednak ich wpływ w okresie „straconej dekady” był łagodzony nie tylko przez wspomniany odwrotny efekt majątkowy, ale także przez wzrost niepewności co do przyszłości japońskiej gospodarki i wzrost ryzyka wystąpienia negatywnych reperkusji stagnacji gospodarczej⁵, odczuwanych na poziomie budżetu poszczególnych gospodarstw domowych. Na podstawie badań mikroekonomicznych Nakagawa [1999] zdiagnozował wzrost motywacji do oszczędzania wynikający z:

² Zainteresowanych czytelników odsyłam do zwanego opisu przemian gospodarczych w Japonii w: Statistics Bureau [2012: 27–33].

³ Indeks Nikkei w samym 1990 r. obniżył się o 30%, utrzymujący się w kolejnych latach trend spadkowy doprowadził indeks w 2000 r. do poziomu poniżej 40% jego wartości z 1989 r. Równie głębokie były spadki indeksu cen gruntów wielkomiejskich, nieco łagodniejsze – indeksu cen nieruchomości gruntowych dla całej Japonii – Maki [2006: 2–21].

⁴ W okresie po pęknięciu bańki spekulacyjnej (*post-bubble period*), tj. w latach 1991–2003 wzrost japońskiego PKB wynosił średnio 1,14% – Horioka [2006: 378–400].

⁵ W latach 90. utrzymywała się wzrostowa tendencja stopy bezrobocia, aż do osiągnięcia wysokiego (jak na warunki japońskie) poziomu 5,5% w 2002 r. – Horioka [2006: 378–400].

- niepewności dotyczącej warunków zatrudnienia wśród gospodarstw domowych osób w średnim wieku i starszych o niskich dochodach,
- obaw co do możliwości pokrycia kosztów opieki medycznej w okresie starości wobec wzrastającej oczekiwanej długości życia wśród gospodarstw domowych osób starszych,
- zaniepokojenia o poziom uzyskiwanych w przyszłości świadczeń emerytalnych wśród gospodarstw domowych osób młodych.

Ważną destymulantą stopy oszczędzania w latach 90. i na początku XX w. była stagnacja dochodów do dyspozycji gospodarstw domowych [szerzej: Horioka 2006: 378–400]. Na przełomie tysiącleci odnotowano nawet spadek dochodów do dyspozycji, co przełożyło się na raptowne obniżenie stopy oszczędzania z prawie 12% w 1998 r. do niespełna 4% w 2001 r. Iwaisako i Okada [2012: 163–173] analizując dane z Badania dochodów i wydatków rodzinnych (*Family Income and Expenditure Survey*) stwierdzili, że istotny wpływ na spadek agregatywnej stopy oszczędzania miało spowolnienie dochodów pracowniczych gospodarstw domowych osób starszych.

Wyraźny, długookresowy trend spadkowy stopy oszczędzania gospodarstw domowych utrzymywał się w pierwszej dekadzie nowego tysiąclecia (rys. 2)⁶. Za podstawową przyczynę tego zjawiska przyjmuje się zmiany demograficzne⁷. Japońskie społeczeństwo starzeje się na niespotykaną skalę i zgodnie z teorią cyklu życia skutkuje to obniżaniem stopy oszczędzania gospodarstw domowych.

W prognozach stopy oszczędzania gospodarstw domowych na najbliższe dziesięciolecie zwykle uwzględnia się oczekiwany dalszy silny wzrost obciążenia demograficznego osobami w wieku poprodukcyjnym (rys. 3) i przewiduje się zejście stopy oszczędzania gospodarstw domowych w Japonii poniżej zera [Campbell i Watanabe 2009; Horioka 2009; Hoshi i Ito 2012]. Należy jednak wskazać także czynniki, które mogą w przyszłości oddziaływać pozytywnie na stopę oszczędzania. Są to [Horioka 2009; Bank of Japan 2012: 12]:

- dążenie do odbudowania zasobów majątkowych gospodarstw domowych w związku z ich silną przeceną z początku lat 90.,
- nieuchronne (wobec starzenia się społeczeństwa) zmniejszanie przyszłych świadczeń emerytalnych, zaostrzenie warunków ich udzielania oraz wzrost niepewności co do funkcjonowania systemu emerytalnego w przyszłości, co może skłaniać japońskie gospodarstwa domowe do wzrostu oszczędzania z motywu cyklu życia,
- akumulacja długu publicznego, która – zgodnie z teorią Ricardo-Barro – skłania racjonalnie działające jednostki do zwiększenia oszczędności w wyniku antycypowania wzrostu obciążeń podatkowych w przyszłości.

⁶ Co ciekawe, nie towarzyszył temu ani wzrost konsumpcji, ani wzrost zadłużenia gospodarstw domowych – Garon [2012: 289].

⁷ Są jednak również autorzy, którzy (głównie na podstawie badań mikroekonomicznych) przekonują, że wpływ czynnika demograficznego jest przeceniany. Szerzej zobacz w: Movshuk [2012].

5. ZAKOŃCZENIE

Oszczędności sektora gospodarstw domowych mają istotne znaczenie w ujęciu mikroekonomicznym (dla optymalizacji procesów zarządzania finansami gospodarstwa domowego) oraz w ujęciu makroekonomicznym (z perspektywy procesów wzrostu gospodarczego). Problematyka procesów oszczędzania przez gospodarstwa domowe jest ważnym przedmiotem dyskusji w literaturze światowej.

Wobec szczytkowego zakresu polskiego piśmiennictwa poświęconego procesom oszczędzania przez gospodarstwa domowe na świecie, za cel artykułu przyjęto przeprowadzenie analizy zachowań gospodarstw domowych w zakresie oszczędzania w Japonii. Zachowania japońskich gospodarstw domowych stanowią szczególnie interesujący obiekt badań, gdyż przez wiele lat minionego wieku Japończycy wyróżniali się wysoką skłonnością do oszczędzania, którą uznawano za istotny wkład do sukcesu gospodarki japońskiej.

W artykule prześlędzono zmiany stopy oszczędzania japońskich gospodarstw domowych od czasów drugiej wojny światowej do współczesnych i wskazano, że tendencja wzrostowa utrzymywała się do połowy lat 70., kiedy to stopa oszczędzania gospodarstw domowych w Japonii była najwyższa wśród krajów rozwiniętych. Od tego czasu wystąpiła długotrwała tendencja spadkowa, w wyniku której stopa oszczędzania zeszła do bardzo niskiego poziomu, tak w ujęciu bezwzględnym, jak i w porównaniu z wartościami wskaźnika w innych krajach. Do najistotniejszych determinant wskazanych zmian zaliczono: zmiany demograficzne, zmiany dochodów gospodarstw domowych, zmiany w systemie ubezpieczeń społecznych. W kontekście rozwoju kredytu hipotecznego w Polsce i jego wpływu na stabilność finansową gospodarstw domowych za godne uwagi uznano przyjrzenie się procesom oszczędzania japońskich gospodarstw domowych w warunkach spekulacyjnego wzrostu i raptownego spadku cen nieruchomości na początku lat 90. XX w. Na podstawie prognoz uznanych ekspertów wskazano, że postępujące na niespotykaną skalę starzenie się japońskiego społeczeństwa będzie negatywnie oddziaływać na stopę oszczędzania gospodarstw domowych i może spowodować spadek tego wskaźnika poniżej zera.

BIBLIOGRAFIA

- Bank of Japan, 2012, *Outlook for Economic Activity and Prices*, April, <http://www.boj.or.jp/en/mopo/outlook/gor1204b.pdf>.
- Braun R. A., Ikeda D., Joines D. H., 2008, *The saving rate in Japan: Why it has fallen and why it will remain low*, „International Economic Review”, vol. 50.
- Campbell D. W., Watanabe W., 2009, *Will the Future Japanese and US Personal Saving Rates be Relatively Equivalent?*, Working Paper N-009, Center for Japan – U.S. Business and Eco-

- conomic Studies, The Leonard N. Stern School of Business, New York University, September, http://w4.stern.nyu.edu/emplibary/NYU_Working_Paper_N-009.pdf.
- Garon S., 2012, *Beyond Our Means: Why America Spends While the World Saves*, Princeton University Press, Princeton.
- Horioka C. Y., 2006, *The causes of Japan's 'lost decade': The role of household consumption*, „Japan and the World Economy”, vol. 18.
- Horioka C. Y., 2008, *The Flow of Household Funds in Japan*, Policy Research Institute, Ministry of Finance, Japan, „Public Policy Review”, December, vol. 4, no. 1.
- Horioka C. Y., 2009, *Past and Future Trends in Japan's Household Saving Rate and the Implications Thereof for Japan's Current Account Balance*, Institute of Social and Economic Research, Osaka University, October 28, https://crawford.anu.edu.au/acde/events/past/tradeand-industry/papers/Paper_5_Horioka.pdf.
- Horioka C. Y., 2010, *The (dis)saving behavior of the aged in Japan*, „Japan and the World Economy”, vol. 22.
- Horioka C. Y., Suzuki W., Hatta T., 2007, *Aging, Savings, and Public Pensions in Japan*, „Asian Economic Policy Review”, vol. 2, doi: 10.1111/j.1748-3131.2007.00080.x.
- Horioka C. Y., Terada-Hagiwara A., 2012, *The determinants and long-term projections of saving rates in Developing Asia*, „Japan and the World Economy”, vol. 24.
- Hoshi T., Ito T., 2012, *Defying Gravity: How Long Will Japanese Government Bond Prices Remain High?*, National Bureau of Economic Research Working Paper Series, Working Paper 18287, August, <http://www.nber.org/papers/w18287>.
- <http://stats.oecd.org>.
- Iwaisako T., Okada K., 2012, *Understanding the decline in Japan's saving rate in the new millennium*, „Japan and the World Economy”, vol. 24.
- Koga M., 2006, *The Decline of Japan's Saving Rate and Demographic Effects*, „The Japanese Economic Review”, June, vol. 57, no. 2.
- Maki A., 2006, *Changes in Japanese household consumption and saving behavior before, during and after the Bubble era: Empirical analysis using NSFIE micro-data sets*, „Japan and the World Economy”, vol. 18.
- Movshuk O., 2012, *Demographic change and the saving rate of Japanese households: The aggregate effect is almost nil*, November 7, http://www.nstac.go.jp/services/pdf/121116_2-1.pdf.
- Nakagawa S., 1999, *Why Has Japan's Household Savings Rate Remained High even during the 1990s?*, Bank of Japan, July, http://www.boj.or.jp/en/research/brp/ron_1999/data/ron9907a.pdf.
- Rytelewska G., Kłopocka A., 2010, *Wpływ czynników demograficznych na poziom i strukturę oszczędności gospodarstw domowych w Polsce*, „Bank i Kredyt”, vol. 41, no. 1, NBP, Warszawa.
- Sheng Z., Mu X., 2012, *Research on the Changes in Japan's Savings Rate*, „Business and Management Research”, vol. 1, no. 3, doi:10.5430/bmr.v1n3p121, <http://dx.doi.org/10.5430/bmr.v1n3p121>.
- Statistics Bureau, 2012, *Statistical Handbook of Japan 2012*, Japan, <http://www.stat.go.jp/english/data/handbook/c03cont.htm>.

Aneta Kłopocka

KIERUNKI ZMIAN W PROCESACH OSZCZĘDZANIA GOSPODARSTW DOMOWYCH W JAPONII

Artykuł stanowi przyczynek do ograniczenia niedostatku literatury polskiej poświęconej procesom oszczędzania przez gospodarstwa domowe na świecie poprzez diagnozę kierunków zmian w procesach oszczędzania gospodarstw domowych w Japonii. W artykule wskazano, że stopa

oszczędzania japońskich gospodarstw domowych była wysoka zarówno w ujęciu bezwzględnym, jak i w porównaniu z wartościami wskaźnika w innych krajach, jednak od lat 90. występuje silna, długotrwała tendencja spadkowa. W celu wyjaśnienia tego zjawiska zidentyfikowano determinanty zmian w procesach oszczędzania gospodarstw domowych w Japonii. Do najistotniejszych uwarunkowań zaliczono: zmiany demograficzne, zmiany dochodów gospodarstw domowych, zmiany w systemie ubezpieczeń społecznych. Wskazano, że postępujące na niespotykaną skalę starzenie się społeczeństwa będzie negatywnie oddziaływać na stopę oszczędzania gospodarstw domowych.

CHANGES IN JAPANESE HOUSEHOLD SAVING BEHAVIOR

This article reduces the scarcity of Polish literature resources referring to the household saving behavior in the world by the diagnosis of the main trends in household saving in Japan. It reveals that household saving rate in Japan used to be high in both absolute and relative terms but since 1990s it has declined sharply. In order to explain this phenomenon the determinants of household saving in Japan were examined. It is shown that demographic factors, income factors and social security system factors provide a major contribution to saving rate changes. It is recognized that Japan's household saving rate will continue its decline mainly due to the rapid aging of her population.